

Developing a strategic environmental management model for sports tourism in coastal and marine areas: A case study of Kish Island

Kimiya Bagherzadeh¹ - Ahmad Nohegar^{*2}

1.Postdoctoral Researcher, Department of Disasters Engineering, Education and Environmental Systems, Faculty of Environment, University of Tehran, Tehran, Iran

2.Professor, Department of Disasters Engineering, Education and Environmental Systems, Faculty of Environment, University of Tehran, Tehran, Iran

(Received:2024/11/24; Accepted:2025/06/11)

Abstract

This study aimed to develop a strategic environmental management model to foster the sustainable growth of sports tourism in the coastal and marine areas of Kish Island. As an applied study, it employed a mixed-methods (qualitative-quantitative) approach grounded in strategic management. Data were collected through documentary research, field surveys, direct observation, and questionnaires and interviews with experts and stakeholders. The research was conducted in three phases: first, developing Internal and External Factor Evaluation (IFE and EFE) matrices; second, performing a SWOT analysis to formulate strategies; and third, using the Quantitative Strategic Planning Matrix (QSPM) to evaluate and prioritize strategies. The analysis identified six strengths, eight weaknesses, eight opportunities, and seven threats, positioning the region in the WO (Conservative Strategies) quadrant. The top-priority strategy is collaboration with relevant institutions and research centers to identify and mitigate ecological hazards. The second priority is establishing coordination for integrated environmental management in development projects, and the third is conducting environmental impact assessments prior to project implementation. This research provides a strategic model supporting sustainable sports tourism on Kish Island and offers a replicable framework for similar regions aiming to utilize natural resources while preventing environmental degradation.

Keywords

Environmen, Kish Island, Strategic Management, Sports Tourism.

*. Corresponding Author: Email: nohegar@ut.ac.ir

تدوین الگوی مدیریت راهبردی محیط زیستی گردشگری ورزشی در خطوط ساحلی و دریایی (منطقه مورد مطالعه، جزیره کیش)

کیمیا باقرزاده^۱ - احمد نوحه گر^{۲*}

۱. پژوهشگر پسا دکتری، گروه مهندسی سوانح، آموزش و سیستم های محیط زیست، دانشکده محیط زیست، دانشگاه تهران، تهران، ایران. ۲. استاد، گروه مهندسی سوانح، آموزش و سیستم های محیط زیست، دانشکده محیط زیست، دانشگاه تهران، تهران، ایران
(تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۹/۰۴، تاریخ تصویب: ۱۴۰۴/۰۳/۲۲)

چکیده

این مقاله به بررسی و تدوین الگوی مدیریت راهبردی محیط زیستی برای گردشگری ورزشی در خطوط ساحلی و دریایی جزیره کیش می پردازد. پژوهش حاضر بر مبنای هدف، کاربردی؛ بر مبنای راهبرد، ترکیبی (کیفی - کمی) و بر مبنای مسیر اجرا، مبتنی بر مطالعات راهبردی است. جمع آوری داده ها و اطلاعات در این پژوهش از روش های اسنادی (کتابخانه ای)، پیمایشی (میدانی) بررسی انواع پایان نامه ها و مقالات مرتبط با موضوع، طرح های پژوهش و اسناد بالادستی، مشاهده، تهیه عکس، پرسشنامه و مصاحبه با کارشناسان و فعالان حوزه گردشگری و ورزشی جزیره کیش صورت گرفت. پژوهش حاضر در سه مرحله صورت پذیرفته است. مرحله اول شامل تهیه ماتریس ارزیابی عوامل داخلی (IFE) و خارجی (EFE) است در مرحله دوم با تهیه ماتریس فرصت ها، تهدیدات، قوت ها و ضعف ها (SWOT)، راهبردهای متناسب با عوامل ارائه گردید و در مرحله سوم نیز با تهیه ماتریس برنامه ریزی راهبردی کمی (QSPM)، راهبردها ارزیابی و راهبردهای برتر انتخاب شد. تعداد ۶ قوت و ۸ ضعف، ۸ فرصت و ۷ تهدید شناسایی شد. با توجه به تحلیل جدول SWOT موقعیت منطقه مورد مطالعه در موقعیت WO (راهبردهای محافظه کارانه) قرار گرفت. نتایج حاصل از ارزیابی راهبردها نشان داد که اولین قدم در راستای اهداف مدیریت راهبردی گردشگری ورزشی و وابسته به ساحل و دریا " مشارکت با مراکز دولتی و خصوصی مرتبط، مراکز علمی و پژوهشی در جهت شناسایی و کاهش مخاطرات و آلودگی های اکولوژیکی محیط زیستی گردشگری ورزشی دریایی و ساحلی " است و راهبردهای " ایجاد هماهنگی مابین نهادها و بخش های مرتبط به منظور مدیریت جامع حفاظت از محیط زیست در طرح های توسعه دریا محور گردشگری ورزشی " و " ارزیابی اثرات محیط زیستی طرح های گردشگری ورزشی قبل از اجرا " در اولویت های دوم و سوم قرار دارد. نتایج این تحقیق نه تنها به توسعه پایدار گردشگری ورزشی در جزیره کیش کمک می کند، بلکه می تواند الگویی برای سایر مناطق مشابه باشد تا از منابع طبیعی خود بهره برداری پایدار نمایند و در عین حال از آسیب های زیست محیطی جلوگیری کنند.

واژه های کلیدی

جزیره کیش، مدیریت راهبردی، گردشگری ورزشی، محیط زیست.

مقدمه

مثبت بهبود بخشد و می‌تواند راهی برای تنوع بخشیدن به اقتصادهایی باشد که به‌شدت به نفت خام وابسته است. برنامه هفتم توسعه کشور برای نخستین بار به‌طور رسمی مفهوم «اقتصاد دریامحور» را به‌عنوان یکی از محورهای اصلی توسعه ملی مطرح کرده و احکام مشخصی برای آن پیش‌بینی نموده است. بر اساس این برنامه، هدف‌گذاری شده است که سهم اقتصاد دریا از تولید ناخالص داخلی کشور از ۲ درصد به ۶ درصد افزایش یابد. این امر مستلزم سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های ساحلی، توسعه بندرها، بهبود راه‌های مواصلاتی و ایجاد ظرفیت‌های جدید در حوزه‌هایی مانند گردشگری، شیلات و تجارت دریایی است. در ایران دستگاه‌های ذیربط متعددی با گردشگری وجود دارد که شامل؛ وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی؛ سازمان صدا و سیما؛ وزارت صنعت، معدن و تجارت؛ سازمان تبلیغات اسلامی؛ وزارت ورزش و جوانان؛ وزارت امور خارجه؛ اداره اماکن (پلیس)؛ وزارت علوم تحقیقات و فناوری است. مطابق ماده ۴، جزء الف، بند ۲۴ قانون اهداف و وظایف وزارت ورزش و جوانان مصوب ۱۳۹۹ "همکاری و هماهنگی با بخش گردشگری و محیط‌زیست در بهره‌گیری از ظرفیت‌های ورزشی کشور از وظایف قانونی وزارت ورزش است" که اشاره به تکلیف قانونی وزارت ورزش و جوانان در ارتباط با گردشگری ورزشی دارد (۷).

در سال‌های اخیر، توسعه گردشگری ورزشی به‌ویژه در نواحی ساحلی ایران مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است. در همین راستا، عیبیدی و همکاران (۲۰۲۱) در مطالعه‌ای با عنوان «موانع توسعه گردشگری ورزش‌های آبی-ساحلی در ایران» به این نتیجه رسیدند که ضعف زیرساخت‌ها، نبود سیاست‌گذاری یکپارچه و کمبود نیروی انسانی متخصص، از مهم‌ترین موانع توسعه این نوع گردشگری در کشور هستند (۸). در ادامه این مسیر، طاهرخانی، بنیاز و سرحدی (۲۰۲۳) با استفاده از روش تحلیل اثرات متقابل، به شناسایی مؤلفه‌های پیشران در توسعه گردشگری ورزشی در ورزش‌های آبی و ساحلی

در کشورهای در حال توسعه، گردشگری و نفت به‌عنوان دو منبع عمده درآمد ارزی به‌شمار می‌آید. در حال حاضر گردشگر ورزشی تأثیرات عمیقی بر اقتصاد کشورها گذاشته است و همین امر باعث گردیده است که این بخش از صنعت گردشگری موردتوجه زیادی قرار بگیرد (۱). با توسعه اقتصاد دریاپایه گردشگری ورزشی برای بهره‌جویی از ورزش‌ها و رویدادهای ساحلی-دریایی رشد سریعی داشته است (۲). گردشگری ورزشی، به‌عنوان سومین صنعت رایج در جهان، با دو هدف درآمدزایی و اشتغال‌زایی یکی از منابع مهم هر جامعه در راستای نیل به اهداف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی قلمداد می‌شود (۳). در سال‌های اخیر، گردشگری ورزشی به یکی از پویاترین و پر رشدترین شاخه‌های صنعت گردشگری در سطح بین‌المللی تبدیل شده است. شواهد آماری از منابع معتبر جهانی گویای این روند صعودی است. بر اساس گزارش مؤسسه تحقیقات گران و یو، ارزش بازار جهانی گردشگری ورزشی در سال ۲۰۲۳ حدود ۶۸۳،۱۷ میلیارد دلار برآورد شده و پیش‌بینی می‌شود تا سال ۲۰۳۰ به ۲،۱۳۷،۸۶ میلیارد دلار برسد که بیانگر نرخ رشد سالانه مرکب ۱۷،۵ درصد است (۴). همچنین، گزارش بینش‌های تجاری فورچون حاکی از آن است که این بازار در سال ۲۰۲۳ ارزشی بالغ بر ۵۴۴،۳۸ میلیارد دلار داشته و انتظار می‌رود تا سال ۲۰۳۲ به ۲،۰۸۹،۵۸ میلیارد دلار افزایش یابد؛ با نرخ رشد سالانه ۱۶،۴۳ درصد (۵). در همین راستا، پایگاه اخبار گردشگری ورزشی نیز اعلام کرده که ارزش این بازار در سال ۲۰۲۳ به ۱،۱ تریلیون دلار رسیده و پیش‌بینی می‌شود تا سال ۲۰۳۰ به ۲،۴ تریلیون دلار افزایش یابد که نشان‌دهنده نرخ رشد سالانه مرکب ۱۱،۸ درصد است (۶). این آمارها بیانگر جایگاه رو به رشد گردشگری ورزشی در اقتصاد جهانی و اهمیت برنامه‌ریزی راهبردی برای توسعه پایدار آن به‌ویژه در مناطق مستعد همچون جزیره کیش هستند (۳). ورود گردشگران می‌تواند وضعیت اقتصادی یک منطقه را به‌طور

در بهبود اقتصادی دارند. در چین، پژوهشی در سال ۲۰۲۳ به بررسی راهبردهای توسعه گردشگری ورزشی ساحلی در شهر شنژن پرداخت. این مطالعه تأکید کرد که برنامه‌ریزی منسجم و بهره‌گیری از فرصت‌های ارائه‌شده در برنامه توسعه گردشگری ملی می‌تواند به رشد این صنعت کمک کند (۱۴). در مجموع، این مجموعه مطالعات، چه در سطح ملی و چه بین‌المللی، تصویری جامع از وضعیت موجود، چالش‌ها، فرصت‌ها و مسیرهای توسعه گردشگری ورزشی ساحلی ارائه می‌دهند. یافته‌های این پژوهش‌ها می‌توانند مبنایی علمی برای تدوین مدل‌های بومی، سیاست‌گذاری‌های کلان و برنامه‌ریزی عملیاتی در این حوزه باشند.

این پدیده بدون شک باعث توسعه اقتصادی مناطق گردشگری می‌گردد، اما در عین حال به دلیل فعالیت‌های مکرر انسان و بی‌توجهی به حفاظت از محیط‌زیست دریایی، آلودگی دریا به‌ویژه آلودگی ناشی از گردشگری ورزشی، روز به روز جدی‌تر شده است. اثرات منفی زیست‌محیطی مانند آسیب‌های محیط‌زیست و منظر طبیعی، تخریب اکوسیستم محلی آلودگی‌های زیست‌محیطی مانند پسماند، آلودگی آب، هوا و صدا می‌تواند در بلندمدت مخرب و غیرقابل جبران باشد.

ضرورت حفاظت از محیط‌زیست در حدی است که کمیته بین‌المللی المپیک و سازمان جهانی گردشگری برای بررسی مسائل مربوط به گردشگری ورزشی در خلال فعالیت‌ها و رویدادهای ورزشی در جهت اخذ تفاهم‌نامه مشترک تلاش می‌کنند (۱۵). کمیته بین‌المللی المپیک به‌عنوان پیشرو در عرصه ورزش و محیط‌زیست در تأسیس ساختمان جدید خود از طراحی و معماری سبز استفاده نمود (۱۶). امروزه اصول توسعه پایدار از اهمیت ویژه‌ای در رویدادهای مهم ورزشی برخوردار است. بطوریکه در رویدادهای بزرگی همچون المپیک لندن و برزیل در فرایند برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری برای رویدادها از مشارکت عمومی مردم جهت ارزیابی اثرات زیست‌محیطی استفاده

پرداختند. این مطالعه ۱۴ پیشران کلیدی مانند فناوری‌های نوین، سیاست‌گذاری مؤثر و توسعه زیرساخت‌های اقامتی و حمل‌ونقل را شناسایی کرد که نقش محوری در آینده‌نگاری این حوزه ایفا می‌کنند (۹). همچنین به‌منظور ارائه راهکارهای کاربردی در سطح منطقه‌ای، بهاری و همکاران (۲۰۲۱) مدل مدیریت مقصد گردشگری با تأکید بر ورزش‌های ساحلی را برای شهرهای ساحلی استان هرمزگان طراحی نمودند (۱۰). نتایج این پژوهش نشان داد که همکاری بین‌بخشی، توسعه مشارکت جوامع محلی و ایجاد برند گردشگری منطقه‌ای از عوامل کلیدی موفقیت در مدیریت گردشگری ساحلی هستند. از منظر فناوری، بررسی دارویی و همکاران (۲۰۲۴) نشان داد که استفاده از فناوری اینترنت اشیا می‌تواند به ارتقای سیستم مدیریت یکپارچه گردشگری ورزشی ساحلی کمک کند. این تحقیق بر آن است که بهره‌گیری از ابزارهای دیجیتال در برنامه‌ریزی و پایش فعالیت‌های ورزشی، موجب افزایش امنیت و رضایت گردشگران خواهد شد (۱۱). در نهایت، الهیاری، ساجدی و حاجی عنزه‌ی (۲۰۲۳) با رویکرد نظریه داده بنیاد، مدلی برای توسعه گردشگری ورزشی حلال در سواحل ایران ارائه دادند. یافته‌های این پژوهش نشان داد که مؤلفه‌های فرهنگی، دینی و اجتماعی نقش بسزایی در جذب گردشگران مسلمان داخلی و بین‌المللی ایفا می‌کنند و توجه به آن‌ها می‌تواند مزیت رقابتی برای سواحل ایران ایجاد کند (۱۲). این مجموعه پژوهش‌ها، تصویری نسبتاً جامع از وضعیت موجود، چالش‌ها و فرصت‌های پیش روی توسعه گردشگری ورزشی ساحلی در ایران ترسیم می‌کند و زمینه‌ساز طراحی مدل‌های بومی و سیاست‌گذاری کارآمد در این حوزه است. در سطح بین‌المللی، مطالعات متعددی به بررسی راهبردهای توسعه گردشگری ورزشی ساحلی پرداخته‌اند. به‌عنوان مثال، یحیی و همکاران (۲۰۲۴) در اندونزی به تحلیل راهبردهای توسعه گردشگری ساحلی با هدف بهبود اقتصاد جوامع محلی پرداختند (۱۳). یافته‌های آنان نشان داد که توسعه پایدار گردشگری، توانمندسازی جوامع محلی و بهره‌گیری از بازاریابی دیجیتال نقش مهمی

حفظ سرمایه‌گذاری‌های بلندمدت توسعه زیرساخت‌ها و جاذبه‌های گردشگری و امکانات، خدمات بسیار حائز اهمیت است. برنامه‌ریزی روش بسیار متداولی است که از آن برای پاسخ مناسب به شرایط متغیر داخلی و خارجی استفاده می‌شود. به طوری که می‌توان اعلام کرد که برنامه‌ریزی راهبردی یک عامل کلیدی و بسیار مهم در عملکرد و کارایی و برتری مقاصد گردشگری در این صنعت است. در سال‌های اخیر، توسعه راهبردی گردشگری ورزشی ساحلی در ایران مورد توجه پژوهشگران حوزه مدیریت ورزشی و گردشگری قرار گرفته است. یکی از پژوهش‌های شاخص در این زمینه توسط یوسفی و قاسمی (۲۰۲۳) انجام شده است (۲۳). آنان با بهره‌گیری از تلفیق دو رویکرد BSC (کارت امتیازی متوازن) و ISM (مدل‌سازی ساختاری تفسیری)، نقشه استراتژیک توسعه ورزش‌های آبی و ساحلی ایران را تدوین کرده‌اند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که عوامل کلیدی مانند توسعه زیرساخت‌ها، بهبود نظام مدیریتی و سرمایه‌گذاری هدفمند، نقش اساسی در موفقیت برنامه‌های توسعه‌ای در این حوزه دارند. هم‌راستا با این پژوهش، کریمی و رحیمی (۲۰۲۰) در مطالعه‌ای جداگانه با استفاده از روش SWOT، اقدام به تدوین استراتژی توسعه فوتبال ساحلی در ایران نموده‌اند (۲۴). این تحقیق با تحلیل نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای موجود، راهبردهایی در جهت توسعه حرفه‌ای این رشته ورزشی در سواحل کشور ارائه کرده است که توجه به ظرفیت‌های اقلیمی و استعدادهای بومی را در اولویت قرار می‌دهد. در سطحی گسترده‌تر، احسانی و ادابی فیروز‌جاه (۲۰۲۳) به تحلیل استراتژیک توسعه گردشگری ورزشی فعال در ایران پرداخته‌اند (۲۵). یافته‌های آنان، با تأکید بر شناسایی فرصت‌های نوظهور در صنعت گردشگری، ضرورت طراحی برنامه‌های کلان مدیریتی، مشارکت بین بخشی و بهره‌گیری از ظرفیت‌های طبیعی کشور را به‌عنوان راهبردهای کلیدی معرفی کرده است. مجموعه این مطالعات نشان می‌دهد که توسعه پایدار گردشگری ورزشی ساحلی در ایران، نیازمند برنامه‌ریزی راهبردی، نهادینه‌سازی رویکردهای مدیریتی نوین، و

کرده‌اند (۱۷). اهمیت این موضوع از سال ۲۰۲۲ و با برگزاری المپیک توکیو به صورت رسمی مورد توجه جامعه ورزشی قرار گرفت همچنین کشور چین با کلیدواژه‌هایی نظیر سبز، هوشمند، اقتصادی و اخلاقی برای بازی‌های آسیایی هانگژو میزبان سایر کشورها بود (۱۸). اصل پنجاهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، صراحتاً اشاره بر حفظ محیط‌زیست و اجتناب از آسیب و تخریب غیرقابل جبران آن دارد. در همین راستا، در طول دهه‌های گذشته، تلاش‌هایی برای حفاظت از محیط‌زیست به عمل آمده است (۷). در مورس، مطالعه‌ای در سال ۲۰۲۴ به بررسی مشارکت‌های مؤثر بین بخش‌های دولتی، خصوصی و جوامع محلی در توسعه گردشگری ورزشی پرداخت. این پژوهش نشان داد که همکاری‌های بین بخشی می‌تواند به توسعه پایدار گردشگری ورزشی در جزایر کوچک کمک کند (۱۹).

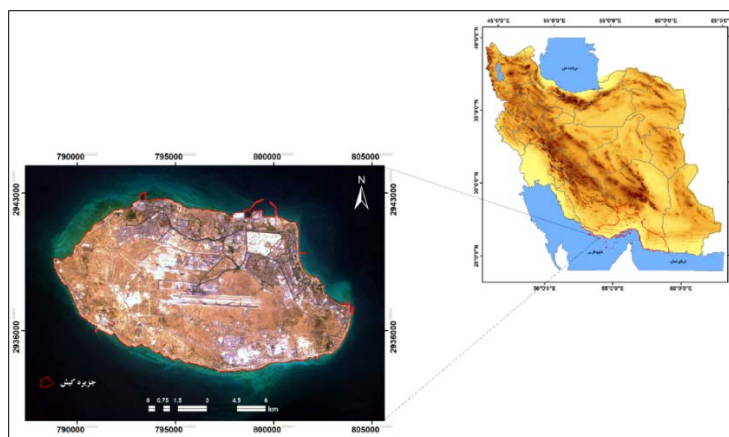
با توجه به اثرات منفی محیط زیستی ناشی از گسترش گردشگری ورزشی بر اکوسیستم‌های آبی، پایداری زیستگاه‌ها بستگی به حفاظت از آن دارد و در این میان محیط‌زیست سواحل با توجه به ماهیت حساس و شکننده در معرض آسیب‌های اکوسیستمی بیشتری قرار دارد (۲۰). ورود گردشگران در مناطق طبیعی که دست‌ورعمل‌های حفاظتی مرتبط با آن به‌خوبی مدیریت نمی‌شود، می‌تواند اثرات بسیار منفی بلندمدتی و دائمی را ایجاد نماید این اثرات می‌تواند تهدید برای گونه‌های آسیب‌پذیر، پاک‌سازی زمین و تخریب زیستگاه را افزایش دهد (۲۱). لین و چن (۲۰۲۴) با تحلیل‌های کتاب‌سنجی پژوهش‌های مرتب با گردشگری ورزشی نشان داد که گردشگری ورزشی دریایی به‌عنوان یک حوزه نوظهور در صنعت گردشگری، فرصت‌های منحصربه‌فردی برای توسعه اقتصادی، رفاه اجتماعی و پایداری زیست‌محیطی ارائه می‌دهد. این مطالعه تأکید کرد که رویکردهای جامع و میان‌رشته‌ای برای توسعه پایدار گردشگری ورزشی دریایی ضروری است (۲۲). منطقی است که برنامه‌ریزی مناسب در این صنعت برای اهداف علمی و حفاظت از محیط‌زیست برای رشد منطقه و

مکانی-فضایی آن در خلیج فارس و همچنین پایداری شاخص‌ها و مؤلفه‌های اقتصادی-اجتماعی و نگاه ویژه مسئولین و متولیان به این جزیره، سالانه بیش از ۲ میلیون گردشگر برای ورزش‌های ساحلی-آبی و همچنین بوم-گردی از جزیره کیش دیدن می‌کنند. (۲۶). جزیره کیش جزء استان هرمزگان در جنوب ایران و آب‌های خلیج فارس قرار دارد که مساحت آن حدود ۹۰ کیلومترمربع است و حدود ۱۸ کیلومتر با خط ساحلی جنوب ایران فاصله دارد. این جزیره در ۵۳ درجه و ۵۳ دقیقه تا ۵۴ درجه و ۴ دقیقه طول شرقی و ۲۶ درجه و ۲۹ دقیقه تا ۲۶ درجه و ۳۵ دقیقه عرض شمالی واقع شده است. طول جزیره کیش ۱۵ کیلومتر در محور شرقی-غربی و پهنای آن ۷ کیلومتر در محور شمالی-جنوبی است (شکل ۱).

بهره‌گیری از ظرفیت‌های محلی، منطقه‌ای و ملی است. این پژوهش‌ها چارچوب علمی مناسبی برای سیاست‌گذاری و اجرای برنامه‌های عملیاتی در سطح نهادهای اجرایی کشور فراهم می‌آورند. این مطالعه با هدف تدوین الگوی مدیریت راهبردی محیط زیستی گردشگری ورزشی در خطوط ساحلی و دریایی جزیره کیش با استفاده از ماتریس SWOT با توجه به پتانسیل‌ها و محدودیت‌های آن و اولویت‌بندی آن‌ها با کمک ماتریس برنامه‌ریزی راهبردی کمی (QSPM) است، تا بدین‌وسیله امکان بهره‌برداری پایدار با در نظر گرفتن تمام عوامل تأثیرگذار در این زمینه، محقق گردد.

محدوده مورد مطالعه

با توجه به پتانسیل و منابع محیط طبیعی و انسانی ورزش‌های ساحلی-آبی جزیره کیش و موقعیت مناسب

شکل ۱. موقعیت جغرافیایی جزیره کیش در آب‌های خلیج فارس، استان هرمزگان، ایران

کارشناسان و فعالان حوزه محیط‌زیست، گردشگری و ورزشی جزیره کیش صورت گرفت. در این راستا از مدل SWOT به‌عنوان یکی از ابزارهای راهبردی تطابق نقاط قوت و ضعف درون‌سازمانی با فرصت‌ها و تهدیدات برون‌سازمانی و نیز ماتریس برنامه‌ریزی کمی راهبردی (QSPM) بهره گرفته شد. از دیدگاه مدل SWOT، یک راهبرد مناسب قوت‌ها و فرصت‌ها را به حداکثر و ضعف‌ها و تهدیدها را به حداقل ممکن می‌رساند، برای این منظور

روش تحقیق

این تحقیق به لحاظ هدف، بر مبنای هدف، کاربردی؛ بر مبنای راهبرد، ترکیبی (کیفی - کمی) و بر مبنای مسیر اجرا، مبتنی بر مطالعات راهبردی است. جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات در این پژوهش از روش‌های اسنادی (کتابخانه‌ای)، پیمایشی (میدانی) بررسی انواع پایان‌نامه‌ها و مقالات مرتبط با موضوع، طرح‌های پژوهش و اسناد بالادستی، مشاهده، تهیه عکس، پرسشنامه و مصاحبه با

ترتیب که از ضرب امتیاز وزن دار هر عامل داخلی یا خارجی در امتیاز جذابیت هر راهبرد نسبت به عوامل مذکور که امتیازی بین (۱ تا ۴) بدون جذابیت، تا حدی جذاب، دارای جذابیت معقول، بسیار جذاب است، امتیاز کل جذابیت که نشان‌دهنده جذابیت نسبی هر یک از عوامل داخلی و خارجی برای راهبرد مورد نظر است به دست می‌آید. مجموع نمره‌های جذابیت هر یک از ستون‌های ماتریس برنامه‌ریزی راهبردی کمی، جذابیت کل راهبرد را نسبت به سایر راهبردها نشان می‌دهد.

یافته‌ها

ماتریس ارزیابی عوامل داخلی (IFE)

با استفاده از ادبیات پژوهش، مصاحبه‌های تخصصی، نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل مربوط به ارزیابی عوامل داخلی مدیریت راهبردی مناطق گردشگری ورزشی جزیره کیش و نتایج مستخرج از ماتریس لئوپولد ایرانی جهت ارزیابی اثرات محیط زیستی ورزش‌های وابسته به ساحل و دریا (۲۶) در جدول (۱) مهم‌ترین شاخص‌های هریک از معیارهای فوق شناسایی و سپس در قالب نقاط ضعف و قوت دسته‌بندی خواهند شد.

نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها در چهار حالت کلی پیوند داده می‌شود و گزینه‌های راهبردی SO,WO,ST,WT از بین آن‌ها انتخاب می‌گردد. به منظور ارزیابی عوامل داخلی و خارجی تأثیرگذار در مدیریت گردشگری ورزشی در خطوط ساحلی و دریایی، از ماتریس‌های IFE و EFE استفاده شده است. بدین منظور پس از بررسی و شناسایی وضعیت موجود، عوامل داخلی و خارجی تأثیرگذار در مدیریت گردشگری مناطق ساحلی مذکور شناسایی و به هر یک از عوامل ضریبی از صفر (بی‌اهمیت تا بسیار مهم) اختصاص داده شد که بیانگر اهمیت نسبی آن عامل نسبت به عوامل دیگر است. سپس وضع موجود هر عامل با امتیازی بین ۱ تا ۴ ضعیف، متوسط، بالاتر از متوسط، بسیار خوب تعیین شد. برای تعیین نمره نهایی هر عامل (امتیاز وزن دار)، امتیاز اهمیت هر عامل در نمره وضع موجود آن ضرب گردید. در ماتریس SWOT پس از فهرست نمودن هر یک از عوامل قوت، ضعف، فرصت و تهدید و نوشتن آن‌ها در سلول‌های مربوط به خود، از محل تلاقی هر یک از آن‌ها راهبردهای مورد نظر (SO, WO, ST, WT) حاصل گردید. در مرحله بعد به منظور اولویت‌بندی راهبردهای تدوین شده از ماتریس برنامه‌ریزی راهبردی کمی (QSPM) بهره گرفته شد. برای تهیه این ماتریس از نتیجه ماتریس ارزیابی عوامل داخلی و خارجی و ماتریس SWOT استفاده گردید. بدین

جدول ۱. ماتریس ارزیابی عوامل داخلی (IFE) مدیریت محیط‌زیست ورزش‌های وابسته به ساحل و دریا

عوامل داخلی		
رتبه	نمره	ضریب
قوت‌ها		
۰/۲۷	۳	۰/۰۹
۰/۲۴	۳	۰/۰۸
۰/۱۸	۳	۰/۰۶
۰/۲۱	۳	۰/۰۷
۰/۱۲	۲	۰/۰۶
۰/۱۸	۳	۰/۰۶
ضعف‌ها		
۰/۱	۱	۰/۱

۰/۰۷	۱	۰/۰۷	عدم شناسایی مخاطرات زیست‌محیطی و پهنه‌های بحرانی و حساس جزیره کیش
۰/۰۸	۱	۰/۰۸	عدم تدوین و ارائه دستورالعمل‌های زیست‌محیطی برای گردشگری ورزشی
۰/۰۶	۱	۰/۰۶	عدم توجه و تسلط کافی مدیران سازمان منطقه آزاد و مدیران ارشد سازمان‌های متولی به ظرفیت تحمل فیزیکی - اکولوژیکی جزیره کیش
۰/۰۷	۱	۰/۰۷	عدم وجود مدیریت یکپارچه جامع حفاظت از محیط‌زیست در جزیره کیش
۰/۰۷	۱	۰/۰۷	ناهماهنگی بین سازمان‌ها، بخش‌های ورزشی، گردشگری و محیط‌زیست
۰/۱۲	۲	۰/۰۶	کمبود نیروی متخصص مسلط به محیط‌زیست و گردشگری ورزشی در سازمان‌های متولی
۰/۰۷	۱	۰/۰۷	عدم مدیریت صحیح زیرساخت‌های شهری در جزیره کیش (پسماند، آب و فاضلاب)
۱/۸۴	۱		مجموع

ماتریس ارزیابی عوامل خارجی (EFE)

در بررسی محیط خارجی ابتدا عوامل تأثیرگذار خارجی در دو محیط عمومی و تخصصی شناسایی شده و تحت عنوان عوامل تأثیرگذار خارجی فهرست می‌شوند. استراتژیست‌ها با استفاده از ماتریس ارزیابی عوامل خارجی می‌توانند عوامل اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی بوم‌شناسی، محیطی، سیاسی، دولتی، حقوقی، فن‌آوری و اطلاعات رقابتی را مورد ارزیابی قرار دهند.

همان‌طور که در جدول (۱) نشان داده شده است، تعداد ۶ نقطه قوت داخلی و ۸ نقطه ضعف داخلی، به‌عنوان عوامل داخلی مؤثر بر مدیریت زیست‌محیطی ورزش‌های وابسته به ساحل و دریا شناسایی گردید. همچنین در این قسمت با کمک نظر کارشناسان و صاحب‌نظران وزن عوامل تعیین و نتایج در جدول بالا درج گردید. بر طبق جدول بالا جمع امتیاز وزنی عوامل داخلی (۱/۸۴) و کمتر از ۲/۵ بوده که نشان‌دهنده غلبه نسبی نقاط ضعف بر نقاط قوت است.

جدول ۲. ماتریس ارزیابی عوامل خارجی (EFE) مدیریت محیط‌زیست ورزش‌های وابسته به ساحل و دریا

فرصت‌ها و تهدیدها	وزن	نمره	ضرب
فرصت‌ها			
تمایل به گردشگری داخلی در سال‌های اخیر به علت بالا بودن نرخ ارز	۰/۰۷	۴	۰/۳۲
اشتغال‌زایی و ایجاد درآمد ارزی برای کشور و جامعه محلی از طریق توریست ورزشی	۰/۰۸	۴	۰/۳۲
موقعیت جغرافیایی ویژه و برخورداری از سواحل خلیج فارس و نزدیکی به کشورهای حوزه خلیج فارس و همسایه	۰/۰۶	۳	۰/۱۸
امکان برگزاری کلیه رویدادهای بین‌المللی ورزش‌های ساحلی در جزیره کیش	۰/۰۶	۴	۰/۲۸
روابط بین‌المللی مناسب با برخی از بزرگ‌ترین بازارهای هدف گردشگری مثل روسیه، چین و عراق، کشورهای اسلامی	۰/۰۷	۴	۰/۲۸
داشتن اراضی و خطوط ساحلی مناسب جهت توسعه زیرساخت‌های شهری، احداث طرح‌های گردشگری ورزشی و امکان توسعه طرح‌های گردشگری	۰/۰۶	۴	۰/۲۴
امکان استفاده و بهره‌مندی از دانش و اطلاعات دانشکده‌ها و پژوهشکده‌های محیط‌زیست و علوم دریایی کشور	۰/۰۶	۱	۰/۰۶
ابلاغ سیاست‌های کلی توسعه دریا محور و منشور محیط‌زیست از سوی مقام معظم رهبری	۰/۰۸	۴	۰/۳۲
تهدیدها			
تخریب محیط‌زیست و افزایش سطح آلودگی‌ها به علت گسترش و افزایش فعالیت‌های انسانی و ماشینی در ساحل، دریا و حفاظت‌شده جزیره کیش	۰/۰۸	۱	۰/۰۸
فقدان برنامه‌های راهبردی کوتاه و بلندمدت در راستای دستیابی به گردشگری پایدار	۰/۰۸	۱	۰/۰۸
عدم اجرا و ارزیابی استانداردهای محیط‌زیستی بین‌المللی در خصوص سازه‌های ساحلی و دریایی و شناورهای دریایی (تفریحی، ورزشی)	۰/۰۸	۲	۰/۱۶
سو استفاده اقتصادی توسط نهادها و سازمان‌ها به‌منظور توسعه محورهای اقتصادی و توسعه طرح‌های گردشگری ورزشی بدون آمایش سرزمینی و بررسی مخاطرات زیست‌محیطی	۰/۰۶	۲	۰/۱۲

۰/۱۴	۲	۰/۰۷	نداشتن قوانین حمایتی از محیط‌زیست دریا پایه
۰/۰۶	۱	۰/۰۶	محدودیت و عدم توسعه زیرساخت‌های حیاتی شهری (آب، فاضلاب، برق، گاز)
۰/۱۲	۲	۰/۰۶	افزایش قیمت کالا و خدمات و در نتیجه تمایل به ورود با خودرو شخصی و کمپینگ ساحلی
۲/۸۰		۱	

ماتریس ارزیابی عوامل داخلی و خارجی (IE)

از این ماتریس برای تعیین جهت منطقه مورد مطالعه (جزیره کیش)، استفاده می‌شود. برای تشکیل این ماتریس، بایستی نمرات حاصل از ماتریس‌های ارزیابی عوامل داخلی و خارجی را در ابعاد افقی و عمودی این ماتریس قرارداد تا جهت توسعه منطقه مشخص گردد و بتوان به‌عنوان راهبردهای مناسبی را اتخاذ نمود.

همان‌طور که در جدول (۲) نشان داده شده است، تعداد ۸ فرصت خارجی و ۷ تهدید خارجی، به‌عنوان عوامل خارجی مؤثر بر مدیریت زیست‌محیطی ورزش‌های وابسته به ساحل و دریا شناسایی گردید. همچنین در این قسمت با کمک نظر کارشناسان و صاحب‌نظران وزن عوامل تعیین و نتایج در جدول بالا درج گردید.

بر طبق جدول بالا جمع امتیاز وزنی عوامل داخلی (۲/۸۰) بوده و که از ۲/۵ بیشتر است که نشان‌دهنده غلبه نسبی فرصت‌ها بر تهدیدها است.

راهبردهای محافظه‌کارانه (WO)	راهبردهای تهاجمی (SO)
راهبردهای تدافعی (WT)	راهبردهای رقابتی (ST)

نمودار ۱. داخلی و خارجی (IE)

شناسایی شوند که در راستای هدف مدیریتی بوده و متناسب با عوامل داخلی و خارجی باشند. بر اساس نتایج این پژوهش، ۱۷ راهبرد از تجزیه و تحلیل فرصت‌ها، تهدیدات، نقاط قوت و ضعف مدیریت راهبردی گردشگری ورزشی منطقه مورد پژوهش (جزیره کیش) به دست آمده است که در جدول (۳) ماتریس تجزیه و تحلیل فرصت‌ها، تهدیدات، نقاط قوت و ضعف مدیریت راهبردی مدیریت راهبردی محیط زیستی گردشگری ورزشی در خطوط ساحلی و دریایی ارائه گردیده است.

با توجه به اعداد بدست آمده از ماتریس ارزیابی داخلی و خارجی موقعیت منطقه مورد مطالعه در منطقه WO (راهبردهای محافظه‌کارانه) قرار گرفته است. این موقعیت نشان‌دهنده این است که از هر فرصتی برای تعیین نحوه رفع هر ضعف داخلی با استفاده از گزینه خارجی استفاده کنیم. در حقیقت هدف اصلی کاهش نقاط ضعف و افزایش فرصت‌هاست. گاه سازمان‌ها به دلیل برخورداری از ضعف‌های اساسی، امکان استفاده از فرصت‌های به دست آمده را ندارند، لذا تدوین راهبردهای مناسب به‌منظور از بین بردن نقاط ضعف می‌تواند سازمان را در استفاده از فرصت‌ها توانمند کند.

ماتریس SWOT

در این مرحله به کمک ماتریس SWOT اطلاعات مربوط به عوامل داخلی و خارجی مقایسه شد تا راهبردهایی

جدول ۳. مدیریت راهبردی محیط زیستی گردشگری ورزشی در خطوط ساحلی و دریایی

راهبرد WO*	راهبرد SO
<p>۱WO: استفاده از رویکردهای حفاظتی همگام با استانداردها و قوانین داخلی و بین‌المللی به پشتوانه ایجاد قوانین دولتی</p> <p>۲WO: شناسایی و ایجاد مناطق حفاظت‌شده و تبدیل به پارک‌های ملی</p> <p>۳WO: ایجاد هماهنگی مابین نهادها و بخش‌های مرتبط به‌منظور مدیریت جامع حفاظت از محیط‌زیست در طرح‌های توسعه دریا محور گردشگری ورزشی</p> <p>۴WO: مشارکت با مراکز دولتی و خصوصی مرتبط، مراکز علمی و پژوهشی در جهت شناسایی و کاهش مخاطرات و آلودگی‌ها اکولوژیکی محیط زیستی گردشگری ورزشی دریایی و ساحلی</p> <p>۵WO: ارزیابی اثرات محیط زیستی طرح‌های گردشگری ورزشی قبل از اجرا</p>	<p>۱SO: استفاده از روابط سیاسی مابین کشورهای حوزه خلیج‌فارس و کشورهای مشترک‌المنافع جهت توسعه طرح‌های مشترک گردشگری</p> <p>۲SO: بهره‌گیری از امکانات و ظرفیت‌های طبیعی-فیزیکی و انسانی به‌منظور جذب حداکثر گردشگر ورزشی داخلی و خارجی</p> <p>۳SO: اخذ میزبانی رویدادهای ورزشی داخلی، آسیایی و بین‌المللی، کمپ‌های ورزشی، برگزاری نمایشگاه‌های تخصصی و برپایی دوره‌های آموزشی بین‌المللی</p> <p>۴SO: جذب سرمایه‌گذار داخلی و خارجی با ایجاد گزینه‌های ترغیبی برای توسعه زیرساخت‌های شهری و طرح‌های گردشگری ورزش</p>
راهبرد WT	راهبرد ST
<p>۱WT- تقویت و به‌روزرسانی زیرساخت‌های شهری</p> <p>۲WT- به حداقل رساندن مشکلات زیست‌محیطی با ایجاد تعادل در توزیع زمانی پذیرش مسافر</p> <p>۳WT- ایجاد قوانین و مقررات منطقه‌ای در راستای کاهش زوال محیط‌زیست</p> <p>۴WT- آموزش و اطلاع‌رسانی شفاف و کارآمد جهت تشویق گردشگران و جامع محلی در راستای بهره‌گیری بهینه و هدفمند از محیط‌زیست و آثار مخرب زیست‌محیطی گردشگری ورزشی</p> <p>۵WT- شناسایی و ایجاد زیرساخت‌های مناسب جهت کمپینگ</p>	<p>۱ST: برنامه‌ریزی در جهت تعیین ظرفیت تحمل اکولوژیکی و جلوگیری از فشار بیش‌ازحد گردشگران به محیط طبیعی</p> <p>۲ST: تنوع بخشیدن به قوانین و سیاست‌گذاری‌های مناسب محیط زیستی قابل‌انعطاف در جهت توسعه هر چه بیشتر فعالیت‌های گردشگری ورزشی</p> <p>۳ST: برنامه‌ریزی و آمایش سرزمین جهت شناسایی اراضی قابل‌استفاده برای طرح‌های گردشگری ورزشی</p>

استفاده شده است. تجزیه و تحلیل و تعیین ارزش کمی جذابیت نهایی راهبردهای مدیریت راهبردی محیط زیستی گردشگری ورزشی در خطوط ساحلی و دریایی جزیره کیش در موقعیت به دست آمده حاصل از نتایج ماتریس عوامل داخلی و خارجی (WO) نشان داده شده است.

ماتریس ارزیابی راهبردی کمی (QSPM)

با استفاده از ماتریس تحلیلی QSPM جذابیت نسبی هر راهبرد مشخص گردید. بدین منظور از نتایج ماتریس ارزیابی عوامل داخلی و خارجی و نتیجه ماتریس SWOT

جدول ۵ و ۴ ماتریس ارزیابی راهبردی کمی (QSPM) و اولویت‌بندی راهبردهای پیشنهاد شده

رتبه‌ها	راهبردها (WO)	ردیف
۵/۳۵	مشارکت با مراکز دولتی و خصوصی مرتبط، مراکز علمی و پژوهشی در جهت شناسایی و کاهش مخاطرات و آلودگی‌ها اکولوژیکی محیط زیستی گردشگری ورزشی دریایی و ساحلی	۱
۵/۳	ایجاد هماهنگی مابین نهادها و بخش‌های مرتبط به‌منظور مدیریت جامع حفاظت از محیط‌زیست در طرح‌های توسعه دریا محور گردشگری ورزشی	۲
۵/۱۲	ارزیابی اثرات محیط زیستی طرح‌های گردشگری ورزشی قبل از اجرا	۳
۴/۹۴	شناسایی و ایجاد مناطق حفاظت‌شده و تبدیل به پارک‌های ملی	۴
۴/۸۳	استفاده از رویکردهای حفاظتی همگام با استانداردها و قوانین داخلی و بین‌المللی به پشتوانه ایجاد قوانین دولتی	۵

کد	عوامل داخلی و خارجی	وزن	ضرب		ضرب		ضرب		ظرفیت	استراتژی‌ها
			مطلوبیت	ب کل	مطلوبیت	کل	مطلوبیت	کل		
S1	تنوع محیط‌های طبیعی و بکر، آب‌وهوای مناسب در طول سال	۰/۰۹	۳	۰/۲۷	۱	۰/۰۹	۳	۰/۲۷	۳	استفاده از رویکردهای حفاظتی همگام با استانداردها و قوانین داخلی و بین‌المللی به پشتوانه ایجاد قوانین دولتی
S2	تعداد بالای هتل‌ها، اماکن اقامتی و فضای مناسب کمپینگ ساحلی	۰/۰۸	۱	۰/۰۸	۱	۰/۰۸	۱	۰/۰۸	۱	ایجاد هماهنگی ما بین نهادها و بخش‌های مرتبط به منظور مدیریت جامع حفاظت از محیط‌زیست در طرح‌های توسعه دریا محور گردشگری ورزشی
S3	امنیت بالای جزیره کیش برای گردشگران ورزشی	۰/۰۶	۱	۰/۰۶	۱	۰/۰۶	۱	۰/۰۶	۱	مشارکت با مراکز دولتی و خصوصی مرتبط، مراکز علمی و پژوهشی در جهت شناسایی و کاهش مخاطرات و آلودگی‌ها اکولوژیکی زیست‌محیطی گردشگری ورزشی دریایی و ساحلی
S4	دارا بودن بیشترین تنوع ورزش‌ها و تفریحات دریایی و ساحلی در کل کشور و تعداد بالای مراکز ارائه‌دهنده این خدمات	۰/۰۷	۴	۰/۲۸	۴	۰/۲۸	۴	۰/۲۸	۴	شناسایی و ایجاد مناطق حفاظت‌شده و تبدیل به پارک‌های ملی
S5	مستعد بودن منطقه جهت سرمایه‌گذاری و برنامه‌ریزی گردشگری	۰/۰۶	۳	۰/۱۸	۱	۰/۰۶	۳	۰/۱۸	۳	مطابقت به منظور مدیریت جامع حفاظت از محیط‌زیست دریا محور گردشگری ورزشی
S6	دسترسی هوایی و دریایی داخلی و بین‌المللی	۰/۰۶	۱	۰/۰۶	۱	۰/۱۸	۳	۰/۰۶	۱	مشارکت با مراکز دولتی و خصوصی مرتبط، مراکز علمی و پژوهشی در جهت شناسایی و کاهش مخاطرات و آلودگی‌ها اکولوژیکی زیست‌محیطی گردشگری ورزشی دریایی و ساحلی
W1	پایین بودن سطح آگاهی و آموزش‌های زیست‌محیطی	۰/۱	۱	۰/۴	۴	۰/۴	۴	۰/۳	۳	مطابقت به منظور مدیریت جامع حفاظت از محیط‌زیست دریا محور گردشگری ورزشی
W2	عدم شناسایی مخاطرات زیست‌محیطی و پهنه‌های بحرانی و حساس جزیره کیش	۰/۰۷	۳	۰/۲۱	۴	۰/۲۸	۴	۰/۲۱	۳	شناسایی و ایجاد مناطق حفاظت‌شده و تبدیل به پارک‌های ملی

۰/۳۲	۴	۰/۲۴	۳	۰/۲۴	۳	۰/۰۸	۱	۰/۲۴	۳	۰/۰۸	عدم تدوین و ارائه دستورالعمل‌های زیست‌محیطی برای گردشگری ورزشی	W3
۰/۱۸	۳	۰/۱۸	۲	۰/۱۸	۳	۰/۰۶	۱	۰/۱۲	۲	۰/۰۶	عدم توجه و تسلط کافی مدیران سازمان منطقه آزاد و مدیران ارشد سازمان‌های متولی به اهمیت گردشگری ورزشی پایدار	W4
۰/۱۴	۲	۰/۲۱	۳	۰/۱۴	۲	۰/۲۸	۴	۰/۲۸	۴	۰/۰۷	عدم وجود مدیریت یکپارچه جامع حفاظت از محیط‌زیست در جزیره کیش	W5
۰/۲۱	۳	۰/۰۷	۱	۰/۲۸	۴	۰/۰۷	۱	۰/۲۸	۴	۰/۰۷	ناهماهنگی بین سازمان‌ها، بخش‌های ورزشی، گردشگری و محیط‌زیست	W6
۰/۱۲	۲	۰/۲۴	۴	۰/۱۸	۳	۰/۱۲	۲	۰/۰۶	۱	۰/۰۶	کمبود نیروی متخصص مسلط به محیط‌زیست و گردشگری ورزشی در سازمان‌های متولی	W7
۰/۰۷	۱	۰/۰۷	۱	۰/۲۸	۴	۰/۲۱	۳	۰/۰۷	۱	۰/۰۷	عدم مدیریت صحیح زیرساخت‌های شهری در جزیره کیش (پسماند، آب و فاضلاب و....)	W8
۰/۲۸	۴	۰/۰۷	۱	۰/۲۱	۳	۰/۰۷	۱	۰/۰۷	۱	۰/۰۷	تمایل به گردشگری داخلی در سال‌های اخیر به علت بالا بودن نرخ ارز	Q1
۰/۳۲	۴	۰/۰۸	۱	۰/۲۴	۳	۰/۰۸	۱	۰/۰۸	۱	۰/۰۸	اشتغال‌زایی و ایجاد درآمد ارزی برای کشور و جامعه محلی از	Q2

										طریق توریست ورزشی
۰/۱۲	۲	۰/۱۸	۳	۰/۰۶	۱	۰/۱۸	۳	۰/۱۸	۳	۰/۰۶
Q3										موقعیت جغرافیایی ویژه و برخورداری از سواحل خلیج فارس و نزدیکی به کشورهای حوزه خلیج فارس و همسایه
۰/۰۶	۱	۰/۱۸	۳	۰/۲۴	۴	۰/۱۲	۲	۰/۱۸	۳	۰/۰۶
Q4										امکان برگزاری کلیه رویدادهای بین‌المللی ورزش‌های ساحلی در جزیره کیش
۰/۰۷	۱	۰/۰۷	۱	۰/۰۷	۱	۰/۰۷	۱	۰/۰۷	۱	۰/۰۷
Q5										روابط بین‌المللی مناسب با برخی از بزرگ‌ترین بازارهای هدف گردشگری مثل روسیه، چین و عراق، کشورهای اسلامی
۰/۲۴	۴	۰/۱۸	۳	۰/۱۸	۳	۰/۱۸	۳	۰/۲۴	۴	۰/۰۶
Q6										داشتن اراضی و خطوط ساحلی مناسب جهت توسعه زیرساخت‌های شهری، احداث طرح‌های گردشگری ورزشی و امکان توسعه طرح‌های گردشگری
۰/۱۸	۳	۰/۲۴	۴	۰/۱۸	۳	۰/۱۸	۳	۰/۱۸	۳	۰/۰۶
Q7										امکان استفاده و بهره‌مندی از دانش و اطلاعات دانشکده‌ها و پژوهشکده‌های محیط‌زیست و علوم دریایی کشور
۰/۲۴	۳	۰/۳۲	۴	۰/۰۸	۱	۰/۳۲	۴	۰/۳۲	۴	۰/۰۸
Q8										ابلاغ سیاست‌های کلی توسعه دریا محور و منشور محیط‌زیست از سوی مقام معظم رهبری

۰/۲۸	۴	۰/۲۱	۳	۰/۲۸	۴	۰/۲۸	۴	۰/۲۱	۳	۰/۰۷	T1	تخریب محیط زیست و افزایش سطح آلودگی ها به علت توسعه غیراصولی و بدون برنامه فعالیت های انسانی و ماشینی گردشگری ورزشی در ساحل و دریا
۰/۱۸	۳	۰/۱۸	۳	۰/۱۸	۳	۰/۱۸	۳	۰/۱۸	۳	۰/۰۶	T2	فقدان برنامه های بلندمدت در راستای دستیابی به گردشگری پایدار
۰/۳۲	۴	۰/۳۲	۴	۰/۲۴	۳	۰/۲۴	۳	۰/۳۲	۴	۰/۰۸	T3	عدم اجرا و ارزیابی استانداردهای محیط زیستی بین المللی در خصوص سازه های ساحلی و دریایی و شناورهای دریایی (تفریحی، ورزشی)
۰/۲۴	۴	۰/۱۸	۳	۰/۱۸	۳	۰/۲۴	۴	۰/۱۸	۳	۰/۰۶	T4	سو استفاده اقتصادی توسط نهادها و سازمانها به منظور توسعه محورهای اقتصادی و طرح های گردشگری ورزشی بدون آمایش سرزمینی و بررسی مخاطرات زیست محیطی
۰/۲۱	۳	۰/۲۸	۴	۰/۰۷	۱	۰/۲۱	۳	۰/۲۱	۳	۰/۰۷	T5	نداشتن قوانین حمایتی از محیط زیست دریا پایه
۰/۱۸	۳	۰/۰۶	۱	۰/۱۸	۳	۰/۰۶	۱	۰/۰۶	۱	۰/۰۶	T6	محدودیت و عدم توسعه زیرساخت های حیاتی (آب،

										فاضلاب، برق، گاز)
۰/۱۸	۳	۰/۱۸	۳	۰/۱۸	۳	۰/۱۸	۳	۰/۰۶	۱	۰/۰۶
T7 افزایش قیمت کالا و خدمات و در نتیجه تمایل به ورود با خودرو شخصی و کمپینگ ساحلی										
۵/۱۲	۵/۳۵	۵/۳	۴/۹۴	۴/۸۳	۲	جمع				

ارزیابی عوامل داخلی، ۶ قوت در برابر ۸ ضعف شناسایی شد. وزن نسبی هر عامل بر مبنای تقسیم مجموع امتیاز سطری بر جمع امتیازات ستونی تعیین گردید. از مهم‌ترین نقاط قوت شناسایی شده می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: تنوع محیط‌های طبیعی و بکر، آب‌وهوای مطلوب در بیشتر ایام سال، وجود زیرساخت‌های اقامتی شامل هتل‌ها و کمپینگ‌های ساحلی، تنوع و فراوانی ورزش‌ها و تفریحات ساحلی و دریایی، تعدد مراکز ارائه‌دهنده خدمات گردشگری ورزشی. در مقابل، مهم‌ترین نقاط ضعف عبارت‌اند از: فقدان دستورات عمل‌های زیست‌محیطی خاص برای گردشگری ورزشی، عدم شناسایی پهنه‌های حساس و بحران‌خیز زیست‌محیطی، نبود مدیریت جامع و یکپارچه در حفاظت از محیط‌زیست، ناهماهنگی بین سازمان‌های مسئول گردشگری، ورزش و محیط‌زیست؛ مدیریت ناکارآمد زیرساخت‌های شهری و گردشگری. در تحلیل عوامل خارجی نیز ۸ فرصت و ۷ تهدید شناسایی شد. فرصت‌های کلیدی شامل: ایجاد اشتغال و ارزآوری از طریق گردشگری ورزشی، ابلاغ سیاست‌های کلی توسعه دریا محور و منشور محیط‌زیست توسط مقام معظم رهبری، افزایش تقاضای گردشگری داخلی ناشی از نوسانات نرخ ارز، روابط بین‌المللی مطلوب با برخی بازارهای هدف گردشگری و تهدیدهای اصلی عبارت‌اند از: تخریب محیط‌زیست و آلودگی ناشی از فعالیت‌های انسانی و ماشینی در نواحی ساحلی، فقدان برنامه‌های راهبردی میان‌مدت و بلندمدت در راستای دستیابی به گردشگری پایدار، عدم اجرای استانداردهای زیست‌محیطی بین‌المللی برای زیرساخت‌های ساحلی و

مطابق با جدول (۵و۴) بر اساس ارزیابی میانگین نمرات راهبردهای محافظه‌کارانه " مشارکت با مراکز دولتی و خصوصی مرتبط، مراکز علمی و پژوهشی در جهت شناسایی و کاهش مخاطرات و آلودگی‌ها اکولوژیکی زیست‌محیطی گردشگری ورزشی دریایی و ساحلی " به‌عنوان بهترین راهبرد انتخاب شد. این راهبرد با توجه به شناسایی مخاطرات می‌تواند پایه علمی برای تدوین راهبردهای آینده بوده و مخاطرات محیط زیستی ناشی از فعالیت‌های انسانی و ماشینی را شناسایی و کمک به کاهش و یا حذف بعضی از مخاطرات و آلودگی‌ها نموده که در راستای آن استانداردها و قوانین محیط زیستی تدوین گردد.

WO2، " ایجاد هماهنگی مابین نهادها و بخش‌های مرتبط به‌منظور مدیریت جامع حفاظت از محیط‌زیست در طرح‌های توسعه دریا محور گردشگری ورزشی"، WO3 "ارزیابی اثرات محیط زیستی طرح‌های گردشگری ورزشی قبل از اجرا " WO4، "شناسایی و ایجاد مناطق حفاظت‌شده و تبدیل به پارک‌های ملی" و WO5، " استفاده از رویکردهای حفاظتی همگام با استانداردها و قوانین داخلی و بین‌المللی به پشتوانه ایجاد قوانین دولتی" به ترتیب در اولویت‌های بعدی قرار گرفته‌اند.

بحث و نتیجه‌گیری

در تحلیل عوامل داخلی مؤثر بر ابعاد زیست‌محیطی گردشگری ورزش‌های وابسته به ساحل و دریا در جزیره کیش، با بهره‌گیری از نظر خبرگان و تکمیل ماتریس

دریایی، فقدان قوانین حمایتی مناسب برای حفاظت از محیط‌زیست دریای پاپیه.

بر اساس مجموع امتیازات عوامل داخلی (۱/۸۴) و خارجی (۲/۸۰)، موقعیت راهبردی جزیره کیش در موقعیت WO (راهبرد محافظه‌کارانه) از ماتریس داخلی-خارجی قرار گرفت. این موقعیت تأکید دارد که جزیره کیش با وجود ضعف‌های داخلی، دارای فرصت‌های محیطی مناسبی است که باید برای کاهش آن ضعف‌ها مورد بهره‌برداری قرار گیرند. یافته‌ها با نتایج ماتریس لئوپولد نیز هم‌راستا هستند که طبق آن توسعه طرح‌های گردشگری ورزشی در جزیره کیش در صورتی پذیرفته است که با اصلاح و طرح‌های بهسازی همراه باشد.

با توجه به چهار دسته راهبرد احصا شده در ماتریس سوات شامل راهبردهای WT, SO, WO, ST و با توجه به منطقه قرار گرفتن موقعیت جزیره کیش در ماتریس داخلی و خارجی، آن دسته از راهبردهایی را جهت ارزیابی و انتخاب در ماتریس برنامه‌ریزی راهبردی کمی برمی‌گزینیم که مربوط به منطقه تعیین شده در ماتریس داخلی و خارجی باشد (۲۷). بر اساس مجموع امتیازات عوامل داخلی (۱/۸۴) و خارجی (۲/۸۰)، موقعیت راهبردی جزیره کیش در موقعیت WO (راهبرد محافظه‌کارانه) از ماتریس داخلی-خارجی قرار گرفت. این موقعیت تأکید دارد که جزیره کیش با وجود ضعف‌های داخلی، دارای فرصت‌های محیطی مناسبی است که باید برای کاهش آن ضعف‌ها مورد بهره‌برداری قرار گیرند. یافته‌ها با نتایج ماتریس لئوپولد نیز هم‌راستا هستند که طبق آن توسعه طرح‌های گردشگری ورزشی در جزیره کیش در صورتی پذیرفته است که با اصلاح و طرح‌های بهسازی همراه باشد. راهبرد محافظه‌کارانه با ارزیابی ضعف‌های سعی می‌کند، تا آن‌ها را با کمک فرصت‌ها به حداقل برساند. جزیره کیش به علت ضعف‌های ذکر شده فرصت‌های مناسب جهت توسعه گردشگری ورزشی پایدار را از دست می‌دهد.

بر اساس تحلیل SWOT و QSPM، در مجموع ۱۷ راهبرد در چهار دسته زیر تدوین شد: ۵ راهبرد محافظه‌کارانه (WO)، ۴ راهبرد تهاجمی (SO)، ۳ راهبرد تنوع‌بخشی (ST)، ۵ راهبرد تدافعی (WT). با توجه به موقعیت راهبردی WO، اولویت با راهبردهای محافظه‌کارانه است. با توجه به اولویت راهبردهای محافظه‌کارانه و بازنگرانه (WO) در راستای توسعه گردشگری ورزش و حل معضلات گردشگری ورزشی جزیره کیش، با استفاده از ماتریس (QSPM) برای این دسته از راهبردهای تدوین شد و راهبردها اولویت‌بندی گردیدند. نتایج نشان داد "مشارکت با مراکز دولتی و خصوصی، مراکز علمی و پژوهشی در جهت شناسایی و کاهش مخاطرات و آلودگی‌ها اکولوژیکی زیست‌محیطی گردشگری ورزشی دریایی و ساحلی" به‌عنوان تأثیرگذارترین راهبرد مطرح شده است این راهبرد بر ضعف‌هایی مانند نبود آگاهی زیست‌محیطی، کمبود نیروی متخصص، و عدم درک کافی از مخاطرات متمرکز است و با بهره‌گیری از فرصت‌هایی نظیر حمایت سیاستی از مناطق آزاد و ظرفیت دانشگاهی جزیره کیش (پردیس‌های بین‌المللی دانشگاه تهران و صنعتی شریف، دانشگاه آزاد و دانشگاه علمی و کاربردی) به دنبال رفع آن‌ها است. زارعی (۱۴۰۰) و پاداش (۱۳۸۹) نیز در مطالعات خود بر استفاده از ظرفیت علمی برای توسعه راهبردهای زیست‌محیطی تأکید کرده‌اند (۲۸، ۲۹). ناوارو (۲۰۲۰) نیز در پارک ملی کاگوانس از ظرفیت فارغ‌التحصیلان رشته‌های تخصصی برای توسعه گردشگری پایدار بهره برده است (۳۰). در اولویت بعدی راهبرد "ایجاد هماهنگی مابین نهادها و بخش‌های مرتبط به‌منظور مدیریت جامع حفاظت از محیط‌زیست در طرح‌های توسعه دریا محور گردشگری ورزشی" قرار گرفت. این راهبرد با توجه به ضعف‌هایی همچون ناهماهنگی بین سازمان‌های، بخش‌های ورزشی، گردشگری و محیط‌زیست، عدم توجه و تسلط میران ارشد سازمان‌های متولی به تحمل ظرفیت فیزیکی اکولوژیکی جزیره کیش عدم صحیح مدیریت زیرساخت‌های شهری که با کمک فرصت‌هایی همچون افزایش میزان گردشگر

توسعه اکوگردشگر پایدار برشمرده است. زارعی (۱۴۰۰) (۲۸) در برنامه‌ریزی راهبردی توسعه حفاظت محیط‌زیست در مناطق ساحلی هرمزگان یکی از راهبردهای مهم را ایجاد مکان‌های مصنوعی حفاظتی برای نگهداری گونه‌هایی که مکان‌های زیستی آن‌ها از بین رفته و حفظ تنوع ژنتیکی آن‌ها و ارتقاء شرایط بهره‌برداری از کاربری مطلوب اراضی در پیرامون اکوسیستم‌های حساس و حفاظت از تنوع گونه‌های و زیستگاه‌های با ارزش و آسیب‌پذیر را بر شمرده است.

بر اساس موقعیت جزیره کیش در ناحیه محافظه کارانه ماتریس SWOT و با کمک ماتریس QSPM، استفاده از فرصت‌های محیطی برای کاهش نقاط ضعف داخلی، به‌ویژه در حوزه زیست‌محیطی، دارای اولویت بالاست. راهبردهای پیشنهادی نه‌تنها منطبق با وضعیت اکولوژیکی و نهادی منطقه هستند، بلکه از پشتوانه مطالعات داخلی و بین‌المللی نیز برخوردارند. اجرای این راهبردها می‌تواند توسعه پایدار گردشگری ورزشی را در چارچوب حفاظت از محیط‌زیست در جزیره کیش تضمین کند.

ورزشی در سال‌های اخیر در جزیره کیش، اشتغال‌زایی و درآمد ارزی داخلی و خارجی از طریق گردشگر داخلی و خارجی در کاهش نقاط ضعف متأثر از آن پرداخت. ایجاد هماهنگی مابین سازمان‌های متولی و تبادل اطلاعات فی‌مابین آن‌ها در مدیریت صحیح شهری و در راستای گردشگری پایدار جزیره کیش حرکت نمودن نقش اساسی را بر عهده دارد. ترکاشوند (۱۴۰۱) (۲۷) در تدوین برنامه راهبردی به‌منظور پایداری محیط‌زیست طبیعی در حوزه با قابلیت گردشگری (منطقه مورد مطالعه لشکرک و دیزین)، ابراهیم خیری (۱۴۰۰) (۳۱) در تعیین پتانسیل‌ها و تدوین برنامه استراتژیک توسعه گردشگری (مورد مطالعه منطقه حفاظت‌شده اشترانکوه)، پاداش (۱۳۸۹) (۲۹) برنامه‌ریزی راهبردی توسعه حفاظت محیط‌زیست در مناطق حفاظت‌شده دریایی (منطقه مورد مطالعه، استان بوشهر)، یانپیی (۲۰۱۹) (۳۲) در بررسی اثرات مسابقات سوارکاری بر توسعه گردشگری، ناصریان اصل (۱۴۰۰) (۳۳) در ارائه اولویت‌بندی راهبردهای مدیریتی توسعه اکوگردشگری پایدار در حوزه آبخیز ونایی به نقش و اهمیت هماهنگی فی‌مابین سازمان‌ها در توسعه گردشگری پایدار اشاره نموده‌اند. اولویت‌های بعدی به ترتیب ارزیابی اثرات محیط‌زیستی طرح‌های گردشگری ورزشی قبل از اجرا، شناسایی و ایجاد مناطق حفاظت‌شده و تبدیل به پارک ملی و استفاده از رویکرد حفاظتی همگام با استانداردها و قوانین داخلی و بین‌المللی به پشتوانه ایجاد قوانین دولتی است که بر پایه نقاط ضعفی همچون عدم تدوین دستورالعمل‌های زیست‌محیطی برای جزیره کیش، عدم شناسایی پهنه‌های بحرانی و حساس جزیره کیش، عدم جود قوانین حمایتی دولتی، عدم وجود مدیریت یکپارچه جامع از حفاظت از محیط‌زیست پیشنهاد شده است. ناصریان اصل (۱۴۰۰) (۳۳) در پژوهشی با عنوان ارائه اولویت‌بندی راهبردهای مدیریتی توسعه اکوگردشگر پایدار در حوزه آبخیز ونایی با استفاده از ماتریس تحلیلی SWOT و QSPM تدوین قوانین و مقررات، مدیریت منطقه در راستای کاهش زوال جاذبه‌های اکوگردشگری در منطقه را از راهبردهای مهم در

References

1. Sabah F, Dousti M, Razavi SM, Farzam F. Investigating sports tourism index on the economy of sports tourism in Gilan Province with the mediating role of security. *Karafan Journal*. 2024;21(2):557–575.
2. Lagarene BE, Walansendow A. Developing marine and coastal-based sport tourism on the waterfront: the case of Manado Waterfront, Indonesia. *Journal of Indonesian Tourism and Development Studies*. 2016;4(3):107–114.
3. Grand View Research. *Sports Tourism Market Size, Share & Trends Analysis Report: By Type, By Region, and Segment Forecasts, 2023–2030*. 2023.
4. Fortune Business Insights. *Sports Tourism Market Size, Share & COVID-19 Impact Analysis, By Type (Domestic and International), By Region, and Forecast, 2023–2032*. 2023.
5. GlobeNewswire. *\$2.4 Trillion Sports Tourism Industry Analysis and Investment Opportunities 2030*. 2023 Oct 4.
6. Islamic Consultative Assembly Research Center (Majlis Research Center). *Homepage*. <https://rc.majlis.ir>
7. Eskandari S, Ranjbar S. An Analysis of Sports Tourism Development Indicators in Asia: A Comparative Study of Policies in Leading Nations. *Sport Physiology & Management Investigations*. 2025 Apr 8.
8. Taherkhani A, Biniiaz SA, Sarhadi M. Identifying driving factors in the development of sports tourism in water and beach sports: a futures study. *Journal of Studies in Innovation and Entrepreneurship Development*. 2023;4(4):Article 2.
9. Bahari J, Karroubi M, Jahanian M, Qaderi I. Developing a tourism destination management model with emphasis on beach sports: case study of coastal cities in Hormozgan Province. *Journal of Urban Tourism*. 2021;8(2):45–60.
10. Darvishi M, Sarvar R, Malek Hosseini A, Lotfi H. Investigating factors affecting the development of integrated management system for coastal sports tourism based on IoT technology. *Journal of Management and Organizational Behavior in Sports*. 2024;13(14):55–68.
11. Allahyari AR, Sajadi SH, Haji Anzahi Z. Developing a model for halal sports tourism in Iran's coastal areas based on grounded theory. *Proceedings of the First National Conference on Creative Tourism: Opportunities and Challenges*. 2023; Aliabad.
12. Yahya M, Santoso I, Dewi K. Analysis of coastal tourism development strategy in Indonesia to improve community economy. 2024.
13. Xiao L, Zhang Y. Strategic development of coastal sport tourism in Shenzhen, China. *Journal of Finance Research*. 2023;7(3):45–53.
14. Thomas I. *Environmental Impact Assessment in Australia*. Translated by: Tabibiyan M. Tehran: University of Tehran Press; 2006. 448 p. (In Persian)

15. International Olympic Committee (IOC). *Official website*. <https://olympics.com/ioc>
16. Pereira GS, De Conto SM. Public participation in environmental impact assessment (EIA) and major sports events: a comparative analysis of the London 2012 Olympic Games and the Rio 2007 Pan American Games. *Rosa dos Ventos*. 2014;6(4):488–507.
17. Xiang C, Wenting D, Kamalden TF, Ismail N, Jie Z, Xiaoming Y, Hua L. The role of sports mega-events in the sustainable development of cities: a systematic review. *Malaysian Journal of Sport Science and Recreation (MJSSR)*. 2023;19(1):16–36.
18. Compete Caribbean. *Sport tourism in Mauritius: a case of public–private–community collaboration*. 2024.
19. Zolfaghari B, Mazloum M, Katayoun. Investigating the climatic capacities of the northern and southern coasts of Iran for the development of sports activities and coastal tourism. *Geographical Spatial Planning*. 2019;31(9):1–12. (In Persian)
20. Metilelu OO, Adeniyi MO, Ekum MI. Modelling the dynamic effect of environmental pollution on coastal tourism. *Scientific African*. 2022;17:e01364.
21. Lin W, Chen Y. Marine sport tourism: a bibliometric analysis and research agenda. *Water*. 2024;16(19):2757.
22. Yousefi M, Ghasemi H. Developing a strategic map for the development of water and beach sports in Iran using BSC and ISM techniques. *Journal of Sport Management and Development*. 2023;12(3):145–164. (In Persian)
23. Karimi A, Rahimi M. Developing a strategic plan for the development of beach soccer in Iran. *Sport Management Studies*. 2020;12(4):75–92. (In Persian)
24. Ehsani M, Adabi Firouzjah J. Strategic analysis of active sports tourism development in Iran. *Journal of Sport Management Studies*. 2023;15(1):33–50. (In Persian)
25. Bagherzadeh K, Nohegar A. Evaluation of the environmental impacts of beach and sea-related sports using the Leopold–Dairani matrix (Study area: Kish Island). *New Approaches in Sports Management*. 2024; doi:10.22034/ntsmj.2024.2029545.1001. (In Persian)
26. Torkashvand Z, Ziari K, Rezaei R. Developing strategic planning for the sustainability of the natural environment in areas with tourism potential (Case study: Lashkar–Dizin tourism axis). *Urban Tourism Journal*. 2022;9(4):1–22. (In Persian)
27. Zarei A, Zakeri M. Strategic planning for the development of environmental protection in coastal areas of Hormozgan Province using the integrated SWOT–ANP method. *Environmental Science Studies*. 2021;6(3):3963–3974. (In Persian)
28. Badash A, Nabavi SMB, Dehzad B, Jozi SA, Moradi N. Strategic planning for the development of environmental protection in marine protected areas (Case study: Mand protected area, Bushehr Province). 2010. (In Persian)
29. Navarro-Martínez ZM, Crespo CM, Hernández-Fernández L, Ferro-Azcona H, González-Díaz SP, McLaughlin RJ. Using SWOT analysis to support biodiversity and sustainable

-
- tourism in Caguanes National Park, Cuba. *Ocean & Coastal Management*. 2020;193:105188.
30. Khairy E, Marvati M, Neshat A, Sajati Ardakani G. Determining the potentials and formulating a strategic tourism development plan using a combined approach of SWOT and AHP analysis (Study area: Oshtorankoh Protected Area). 2021. (In Persian)
31. Yanpei T, Dosti M. Investigating the challenges and opportunities for the development of equestrian sports in Golestan Province. 2019. (In Persian)
32. Naserian Asl A, Ghazawi M, Sayyad H. Presentation and prioritization of management strategies for the development of sustainable ecotourism in the Vanai watershed using SWOT and QSPM analytical matrices. *Geography and Environmental Sustainability*. 2021;11(2):105–119. (In Persian)